

Horváth Zoltán¹

A KATASZTRÓFAVÉDELMI CÉLÚ KÉSZLETEZÉS, MINT A VÉDELMI TARTALÉKOLÁS SPECIÁLIS FELADATRENDSZERE

II. rész

DISASTER STOCK AS A SPECIAL TASKS SYSTEM FOR PROTECTION RESERVE

II. part

[HTTPS://DOI.ORG/10.30583/2022-1-2-171](https://doi.org/10.30583/2022-1-2-171)

Absztrakt

A készletezett erőforrások, illetve a tartalékok megléte kiemelt fontosságú a védelmi feladatok végrehajtása során. A nemzetgazdaság megfelelő allokációja lehetővé teszi a hatékony művelettámogatást, melynek feltétele az erőforrásokhoz való hozzáférés és a beavatkozás megindításához szükséges készletek megtervezése és a raktári készletek megléte. A Katonai Logisztika folyóiratban megjelent „A védelmi tartalékolás története, jogszabályi alapjai, a tartalékok típusai és rendeltetése” című cikkemben² bemutattam, hogy mire valók a védelmi tartalékok, valamint milyen jogszabályi háttér áll rendelkezésre és léteznek-e jogszabályi anomáliák a védelmi célú tartalékolás rendszerében. Ebben a cikkben - az előző cikk folytatásaként – ismertetem, hogy miért kell a tartalékolással foglalkozni, az hogyan illeszkedik a katasztrófák elleni védekezés felkészülési feladataihoz, valamint a szervezetek napi működéséhez. Ezzel összefüggésben vizsgálom a katasztrófavédelmi célú tartalékolás és készletezés jelenlegi rendszerét, az azt végrehajtó szervezetek tevékenységét, a katasztrófavédelmi készletek típusait, az induló- és a központi készletek katasztrófavédelmi

---

¹ Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendvédelmi Tagozat, kiképző, kiemelt főreferens, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola, doktorandusz, e-mail: horvath.zoltan@uni-nke.hu;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8505-5339>

² Horváth Zoltán: A védelmi tartalékolás története, jogszabályi alapjai, a tartalékok típusai és rendeltetése I. rész, Katonai Logisztika 2020. évi 1-2 szám 284-318.o, e-ISSN 1789-6398, ISSN 1588-4228

szempontú alkalmazásba vételének sajátosságait. Továbbá, kitérek a 2023. július 1-től hatályba lépő törvényi változások tartalékolásra vonatkozó új szabályozására.

Kulcsszavak: védelmi tartalékolás, gazdaságbiztonság, készletek, tartalékok, jogi szabályozás

Abstract

The existence of stockpiled resources and reserves is therefore of paramount importance. Appropriate allocation of resources to the national economy allows for effective operational support, but this requires proper planning and stockpiling of the resources needed to access the resources and initiate the intervention. In my article entitled "History, legal basis, types and purpose of defence reserves" published in the journal Military Logistics, I presented the historical development of reserve, the existing reserve system for defense purposes, and the types of defense reserves. In this article - as a continuation of the previous article - I will explain the current system of disaster protection reserving and stockpiling, the organizations implementing it. Also, I present the types of disaster management stocks, the peculiarities of the disaster management planning and deployment of initial stocks and central stocks, and I will address the changes in provisions regarding the changes in the law, will place from 1st July of 2023.

Keywords: defense reserve, economic security, stocks, reserves, legal regulation

Bevezetés

A Katonai Logisztika folyóiratban a témával kapcsolatban megjelent első cikkemben³ összegeztem a védelmi tartalékolásra vonatkozó megállapításaimat, mely szerint szükséges a jelenleg hatályos védelmi tartalékolási jogi szabályozás megújítása, figyelemmel a folyamatosan változó biztonsági és gazdasági környezethez. Továbbá, ismertettem a védelmi tartalékok kialakítását és fenntartását hátráltató pénzügyi erőforrások hiányát, a beszerzési szabályok bonyolultságát, valamint a meglévő tartalékok ágazati felelősségi körének széttagoltságára.

---

³ Horváth Zoltán: A védelmi tartalékolás története, jogszabályi alapjai, a tartalékok típusai és rendeltetése I. rész, Katonai Logisztika 2020. évi 1-2 szám 284-318.o, e-ISSN 1789-6398, ISSN 1588-4228

A COVID-19 világjárvány rámutatott az országok sebezhetőségére, a globális ellátási láncok hibás működéséből eredő gazdasági problémákra. Magyarország – túl a világjárvány következményeinek felszámolására tett erőfeszítéseire – elkezdte jogszabályi környezetének megújítását. Magyarország Alaptörvényének 9. módosítása újrászabályozta a különleges jogrend tényállásait, 2021-ben megjelent a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvény⁴ (továbbiakban: Vbő törvény), melynek célja, hogy összetársadalmi szinten szabályozza a hatékony válságkezelés feltételeit, megteremtse a gyors alkalmazkodóképesség lehetőségét. Külön fejezet foglalkozik a védelmi tartalékolással, amelyet jelen cikkemben önálló alfejezetben fogok bemutatni.

A katasztrófavédelmi logisztika területén végzett kutatásaimban hangsúlyos részt képviselt a műveletek támogatását lehetővé tevő anyagi-technika erőforrások, a logisztikai képességek, valamint egy működőképes logisztikai támogatórendszer meglétének vizsgálata. Általánosságban megállapítható, hogy egy elsődleges beavatkozó szervezet logisztikai támogatása akkor működik hatékonyan és költségtakarékosan, ha:

- rendelkezésre állnak a végrehajtáshoz szükséges beavatkozó képességekkel rendelkező szervezetek;
- kidolgozásra kerülnek a logisztikai támogatás végrehajtásának elvei és módszerei;
- azonnal elérhetők a szükséges raktárkészletek a beavatkozás megindításához;
- szükség esetén biztosított a beavatkozó szervezet megfelelő tartalék erőforrásokhoz való hozzáférés lehetősége.

A hatályos katasztrófavédelmi törvény⁵ a katasztrófát egy olyan komplex eseményként definiálja, hogy az ellenük történő hatékony védekezés és az azt követő helyreállítás különleges intézkedések bevezetését, az elsődleges beavatkozó szervezetek, a védelmi igazgatási és gazdasági szereplők összehangolt együttműködését, valamint a végrehajtás tervszerűségét igényli.⁶ A katasztrófák sajátossága, hogy a legváratlanabb időben és helyszínen következhetnek be, viszonylag

---

⁴ A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény

⁵ A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat.)

⁶ Kat. 3. § (5) pont alapján

kevés olyan katasztrófaesemény létezik, amely ténylegesen előre prognosztizálható⁷. Ezért a katasztrófák elleni védekezés nem nélkülözheti a megelőzési időszak felkészülési-, szervezési-, készletképzési- és logisztikai képességfejlesztési feladatait, az ehhez kapcsolódó tervezési tevékenységet.

Jelenleg hazánkban egy jogilag szabályozott, egységes katasztrófavédelmi rendszer működik, amely túlmutat a hivatásos katasztrófavédelmi szervezeten, és egységes egészként kezeli a katasztrófák elleni védekezést. A védekezésben részt vevők együtt alkotják az úgynevezett szervezeti alrendszert, amelynek szereplői jogszabályban meghatározott katasztrófaelhárítási vagy közreműködői feladatrendszerrel rendelkeznek. Ehhez a feladatrendszerhez kell biztosítani a nemzetgazdaságra épülő erőforrás-alrendszert, amelynek része a védekezéshez szükséges logisztikai képességek kialakítása, a logisztikai feltételek megléte. Ez az erőforrás-alrendszer felöleli az államháztartás és a magángazdaság, valamint az állampolgárok valamennyi termelési tényezőjét, erőforrását. A katasztrófák elleni védekezés feladatrendszerének kiemelt eleme a műveletek támogatását lehetővé tevő logisztikai rendszer megléte, melynek az alábbi követelményeknek kell megfelelnie:

- rendelkezzen megfelelő integráló képességgel;
- legyen megbízható és működőképes;
- legyen képes az együttműködés támogatására;
- legyen fenntartható, finanszírozható és költséghatékony;
- tegye lehetővé a logisztikai folyamatok tervezhetőségét, biztosítsa a végrehajtás kiszámíthatóságát és ellenőrizhetőségét.⁸

Ha a logisztikai rendszer vizsgálatát a készletek, a tartalékok, a készletezés, az úgynevezett tartalékolás feladatára korlátozzuk, akkor a fenti követelmények közül az integrálóképesség, a megbízhatóság és a fenntarthatóság hármas kritériuma elengedhetetlen. Az integrálóképesség „az önállóan tekinthető alrendszerek egymáshoz

---

⁷ Előre prognosztizálható eseményként értelmezem például az árvizet, az előre jelezhető meteorológiai és űreseményt, bár a következményei és a helyzet közép- és hosszútávú alakulása csak becsülhetők. Erre a nem pontosan kiszámítható következményre jó példa a 2009. január 27-30. között bekövetkezett észak-dunántúli áramkimaradás, ahol 52 ezer fogyasztónál volt tartós áramkimaradás rendkívüli havazás miatt. Zala és Vas megyében összesen 155 települést érintett a 31 ezer kilométeres hálózatán belül az üzemzavar.

⁸ TÓTH - HORVÁTH 2009. 156. oldal

illesztésének” logikáját, míg a megbízhatóság és fenntarthatóság az erőforrás alapú képesség meglétét és rendelkezésre állását jelenti. A védelem területén meglévő logisztikai rendszerek egyre gyakrabban veszik át a polgári logisztikában alkalmazott módszereket, megoldásokat.

Ebben a cikkben bemutatom, hogy miért kell a készletezéssel és a tartalékolással foglalkozni, az hogyan illeszkedik a napi működés, valamint a katasztrófák elleni felkészülés feladataihoz. Ismertetem a készletezés és az ellátási lánc kapcsolatát, a készletezés folyamatát, továbbá a hivatásos katasztrófavédelem területén meglévő készlettipusok főbb jellemzőit, azok felhasználásának, alkalmazásának sajátosságait, kapcsolódóan a Vbö. tv-ben megjelenő, szabályozást érintő összefüggésekre.

A készletezés és az ellátási lánc kapcsolata

A logisztika elsődleges feladata a termelés kiszolgálása, annak folyamatszintű támogatása, vagyis a logisztika nem más, mint az anyagok mozgatásának és tárolásának hatékony irányítása. Ezt jól szemlélteti a vállalati logisztika, mint gazdasági tevékenység, melynek célja a beszerzés, a termelés és értékesítés közötti kapcsolatrendszer fenntartása és a folyamat szabályozása, gördülékeny lebonyolítása.

A rendszerszintű logisztika területén az anyagáramlás folyamata három fő szakaszra bontható:

- az első a beszerzés szakasza, amikor külső forrásból megvalósuló anyag, alkatrész stb. biztosítása valósul meg;
- a második a termelésmenedzsment, amikor a termelési fázisok közötti, termeléssel összefüggő készletgazdálkodás történik;
- a harmadik az értékesítés, amely a vevőt és a termelést megvalósító vállalatot köti össze, a vevői igény kiszolgálása érdekében.

A fentiek alapján elmondható, hogy a vállalaton belüli logisztikai rendszer alapvetően az anyagi folyamatok, készletek és információs menedzsment funkcióinak összessége.

Napjaink globális gazdasági rendszere a vállalatok együttműködésére épül, és ezáltal a vállalati logisztika mellett megjelent az

ügynevezett ellátásilánc-elmélet gyakorlati alkalmazása is. Az ellátási lánc legfontosabb jellemzői és a készletezéssel való kapcsolata az alábbiakban összegezhetők:

1. Amíg a vállalati logisztika a vállalati folyamatok működtetését, hatékonyságának növelését, addig az ellátási lánc⁹ a termelésben résztvevő vállalatok együttműködésének javítását hivatott megvalósítani. Chikán Attila a „Vállaltgazdaságtan” című munkájában ezzel kapcsolatban fogalmazta meg, hogy az ellátási lánc nem más, mint értékteremtő folyamatok összessége, amely vállalatok között valósul meg, célja a vevői igények kielégítése, termékek és szolgáltatások nyújtása által.
2. Az ellátási lánc tartalmazza az alapvető logisztikai rendszereket, mint a beszerzési, a termelési és az értékesítési logisztika. A beszerzési logisztika folyamata magába foglalja az igények előrejelzésétől, annak megtervezésétől a tényleges termelés-tervezésig tartó szakaszt, a termelési logisztika pedig a termelés kiszolgálásának folyamatszintű támogatását, amelynek része a termeléshez szükséges humán tényező, a termelési tényezők, az információ, az eszköz és az infrastruktúra fenntartása. Értelmezésében az eszközök részét képezik a termeléshez szükséges anyagok, félkész- és késztermékek, vagyis az ügynevezett készletek biztosítása. Ennek a készletbiztosításnak a folyamata az ügynevezett készletezés.
3. A készletezés az ellátási lánchoz kapcsolódó anyagi és készletmenedzsment¹⁰-feladatok egyfajta ötvözése, másként értelmezve, a készletezés a gazdasági és a technikai műveletek összessége, amely megteremti a feltételét az optimális termelés-támogatásnak, védelmet biztosít a termelés és elosztás kritikus szakaszaiban.

---

⁹ A Supply Chain Council nonprofit szervezet, amelyet 1996-ban 69 vállalat alapított Pittsburghben. Jelenleg több mint 1000 tagja van, melyek között vállalatok, kutatóintézetek, egyetemek, tanácsadó cégek, szoftverházak képviseltetik magukat. (<http://www.supply-chain.org/about/history>). Az ellátási lánc fogalmát a Supply Chain Council nevű szervezet 1997-ben a következőképpen határozta meg: „Az ellátási lánc minden olyan tevékenységet magában foglal, amely a termék előállításával és kiszállításával kapcsolatos, a beszállító beszállítójától kezdve a végső fogyasztóig bezárólag. A négy fő folyamat – a tervezés, a beszerzés, a gyártás, a kiszállítás –, amely az ellátási láncot meghatározza, magában foglalja a kereslet-kínálat menedzselését, az alapanyagok és alkatrészek beszerzését, a gyártást, az összeszerelést, a készletezést, a rendelés-feldolgozást, a disztribúciót és a végső fogyasztóhoz való kiszállítást.”

¹⁰ SZEGEDI-PREZENSZKI 2003. 361. oldal

4. Közgazdasági értelemben a készletezés az anyagi támogatás fontos területe, vagyis a készletekkel kapcsolatos döntések és gyakorlati teendők, valamint a pénzügyi feltételek összessége. A döntések vonatkozhatnak a készletek nagyságára, azok összetételére, a készletutánpótlás gyakoriságának és a tételek nagyságának meghatározására, a beszerzési eljárások kiválasztására, végrehajtására, a készletek raktározásának helyére, a tárolás módjára, a készletnyilvántartás rendszerére, valamint az inkurrenssé váló anyagokkal kapcsolatos feladatokra. A készletezéssel összefüggő gyakorlati teendők magukba foglalják a fizikai tárolást, az anyagmozgatást, valamint ezek tényleges megvalósítását, a pénzügyi vonzatok közé tartoznak a készletbeszerzési és a készletfenntartási költségek, amelyek állandó és változó költségelemekből tevődnek össze.

A továbbiakban ismertetem a katasztrófavédelmi szervezetek működése és védekezési feladatainak végrehajtása során a készletezés helyét, szerepét, a tartalékolást, mint tevékenységet. Ehhez felhasználok az ellátásilánc-modelleknél¹¹ az eddigi kutatásaim eredményeit, megállapításaimat.

Az anyagi támogatás és készletképzés értelmezése, folyamat a katasztrófák elleni védekezés területén

Az anyagi támogatás folyamatát a készletmenedzsment és az anyagifolyamat-menedzsment feladataiban megvalósuló, a készletek létrehozásától a felhasználásig tartó feladatok összességéként értelmezem. A folyamat célja - termelő vállalat esetén - a gyártási feltételek biztosítása. A cikkem tárgyát képező katasztrófavédelem rendszerében az anyagi támogatási folyamat magába foglalja:

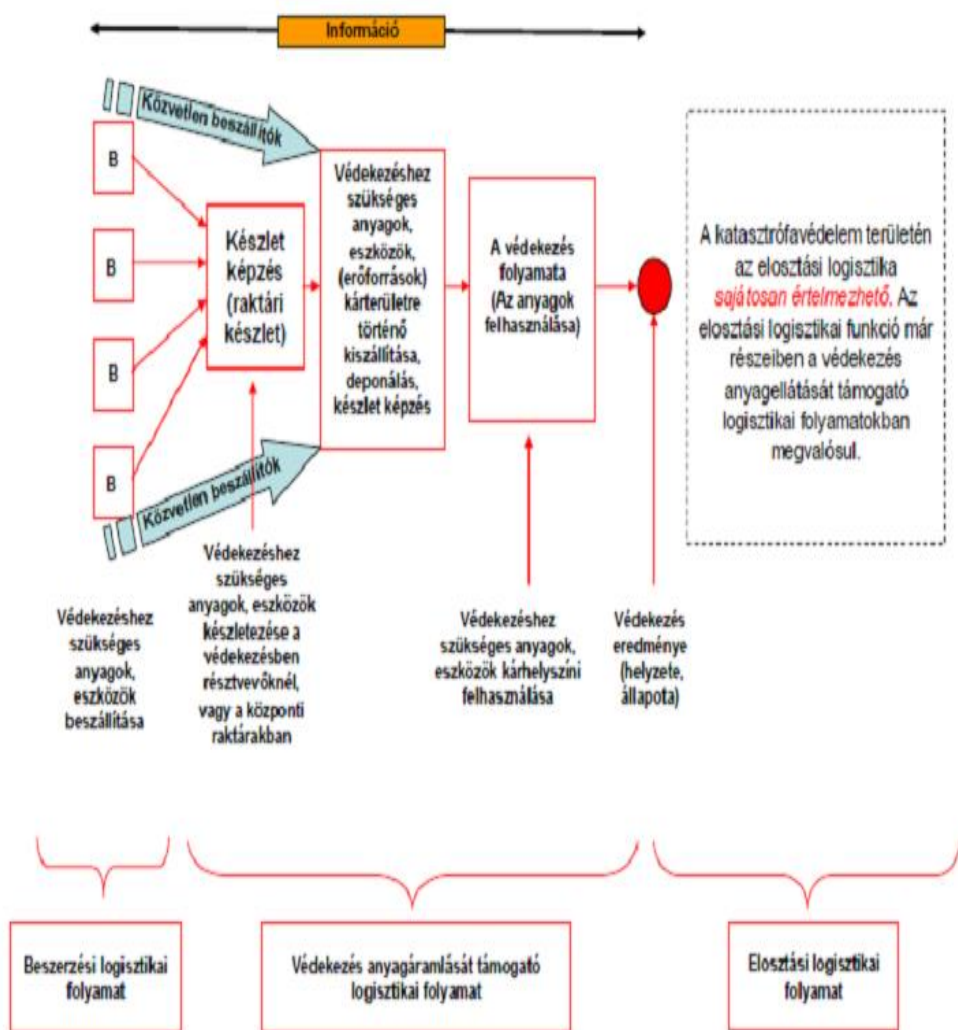
- a beavatkozási műveletekre történő felkészülés megtervezését;
- a megfelelő beszerzési eljárások alkalmazásával a szervezetek eredményes működési igényeire vonatkozó anyagok biztosítását;

---

¹¹ Anyagellátási és képességlétrehozási, valamint felhasználási ellátásilánc-modellek vizsgálata: Horváth Zoltán: Az ellátási lánc újszerű értelmezése a katasztrófa-elhárítási logisztikában, Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdasági és Jogtudományi Alosztálya, Logisztikai Osztályközi Állandó Bizottság, Logisztika a felsőfokú képzésben és a PhD felkészítésben III. Kiadvány 2013

- a termelés, avagy beavatkozási műveletek sikeres végrehajtásának anyagi támogatását.

Kutatásaim során megvizsgáltam a katasztrófavédelem területén az ellátási lánc szerepét és az anyagellátás folyamatát. Az anyagellátási lánc egy lehetséges változatát a 1. ábra szemlélteti.

1. számú ábra. A katasztrófaelhárítást támogató anyagellátási lánc modellje¹²

¹² A szerző által készített ábra, Horváth Zoltán: Az ellátási lánc újszerű értelmezése a katasztrófaelhárítási logisztikában, Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdasági és Jogtudományi Alosztálya, Logisztikai Osztályközi Állandó Bizottság, Logisztika a felsőfokú képzésben és a PhD felkészítésben III. Kiadvány 2013, 103. oldal - alapján

A 1. ábrán szereplő modell három logisztikai szakaszban mutatja be a katasztrófaelhárítást támogató anyagellátási folyamatot. Az ábra jól szemlélteti, hogy a beavatkozások végrehajtásához szükséges készletek létrehozása a beszerzési logisztikai folyamatban valósul meg, míg a készletek létrehozásának folyamata alapvetően a felkészülési időszakban. Az itt felhalmozott vagy lekötött készletek felhasználása a védekezési feladatokhoz kapcsolódóan folyamatosan történik, a logisztikai képességek alkalmazásával.

A katasztrófaelhárítási műveletek logisztikai és anyagi támogatási folyamata kétféle módon történhet. Egyfelől az elsődleges beavatkozó szervezetek saját raktáraiból, az országrészek között átcsoportosítás révén oly módon, hogy az ne veszélyeztesse a szervezetek alapfeladatainak ellátását. Másfelől történhet a központi készletek vagy a beszállítók által közvetlenül a kárhelyszín irányába történő anyag-szállítással.

A sikeres készletképzés és a felhasználás folyamata nem nélkülözheti a védekezésben résztvevők együttműködését. Ennek alapvető feltétele a megfelelő tervek alapján végrehajtott beszerzési, a rendeltetési helyre szállítási és a felhasználási folyamatok koordinált végrehajtása. Az így kialakított készletek létrehozása, majd felhasználása révén érhető el a sikeres védekezés, amely egyben az anyagellátási lánc céljaként is értelmezhető.

A következő alfejezetben bemutatom a védekezési időszakokban, a katasztrófaelhárítási beavatkozási műveletek során végrehajtandó anyagi-támogatási folyamatok alapvető feladatait a végrehajtó szervezetek szemszögéből.

A katasztrófavédelem anyagi-támogatási folyamatainak időszaki feladatai

Az anyagi-támogatási folyamat feladatai az elsődleges beavatkozó szervezeteknél három, egymástól jól elkülöníthető időszakra bonthatók: megelőzés, mentés, helyreállítás. Az itt végrehajtott készletezési feladatok a katasztrófaelhárítási feladatok anyagi-technikai erőforrás oldali biztosítását jelentik. Az anyagi-támogatási folyamat feladatai az alábbiak szerint csoportosíthatók:

1. A felkészülési időszaki anyagi-támogatási folyamat magába foglalja:
  - a műveletek anyagi szükségleteinek megtervezését;

- a szükséges rendszeresítési eljárások lefolytatását;
- a megtervezett készletek beszerzését, anyagi készletek felhalmozását, amely révén megteremthetők az indulókészletek és a központi készletek;
- a hatályos védelmi tartalékolási jogszabály¹³ szerinti készletképzési feladatok végrehajtása, valamint
- a beavatkozási feladatokhoz tartozóan az anyagellátás lépcsőzésének és a felhasználás rendszerének megtervezését.

2. A mentési (beavatkozási) időszak anyagi-támogatási folyamatok feladatai:

- az elsődleges beavatkozó szervezetek saját készleteinek és a mentésben nem érintett szervezetek anyagi készleteinek kárhelyre történő kiszállítása;
- a felhasználható, vagyis a későbbiekben tárgyalandó ügynevezett indulókészletek, valamint a központilag tárolt vagy lebiztosított készletek és a védelmi céltartalékok szükség szerinti, ütemezett utánszállítása;
- a felhasználást követő elszámolások adminisztrációjának és nyilvántartásának végzése, valamint
- az anyagi készletek műveleti időszakon belüli további felhalmozása.

3. A helyreállítási időszak anyagi-támogatási folyamat magába foglalja:

- a kivont, fel nem használt anyagok kezelését, értékesítését, megsemmisítését;
- az anyagi szükségletre vonatkozóan a műveleti elemzés végrehajtását, amely kiterjed a szükségleti terv módosítására, valamint
- az anyagi készletek felülvizsgálatát, a készletezett erőforrások mennyiségi-minőségi módosítását, a visszapótlási feladatok végrehajtását, ezen belül a beszerzési eljárások elvégzését és a készletek mennyiségének alaphelyzetbe állítását.

---

¹³ a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásának szabályozásáról szóló 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet alapján (a továbbiakban: 131/2003-as rendelet)

Összességében megállapítható, hogy a készletképzési és az anyagi-támogatási folyamatban a felkészülési időszaknak kiemelt szerepe van, mert itt valósul meg a mentési időszak tényleges műveleteihez szükséges készletek felhalmozása és lebiztosítása, valamint a védekezéshez szükséges logisztikai képességek kialakítása, megteremtése. A következő alfejezetben bemutatom a katasztrófavédelem területén értelmezhető készletek és tartalékok fogalmát, fajtáit.

A katasztrófavédelemi célú készletek és az állami tartalékok csoportosítása, jogszabály szerinti felosztása, típusai

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet készletképzési szabályait több releváns jogszabály, illetve szervezeti intézkedések, szabályozók is meghatározzák. Ezek az általam elsődlegesnek tekinthető szabályozók: a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat.), a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kat. Vhr.), a 131/2003-as rendelet, a belügyminiszter feladatkörét érintő ágazati honvédelmi feladatokról szóló 16/2013. (V. 9.) BM rendelet, a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet (a továbbiakban: 62/2011-es rendelet), illetve az 1/2006-os intézkedés.

A továbbiakban – a jogszabályokban, illetve a szervezeti szabályozókban meghatározottakat áttekintve – ismertetem a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szempontjából értelmezhető készlet típusokat és azok létrehozásának elveit, valamint bemutatok egy lehetséges csoportosítást a készletekre vonatkozóan.

Az elemzés elvégzését követően megkülönböztethetünk a diszlokációs helyük alapján úgynevezett saját logisztikai rendszerben lévő (tárolt), valamint saját logisztika rendszeren kívüli, tárolt vagy lebiztosított anyagokat, a jogszabályokban felsorolt és meghatározott készlet típusokkal. A készletek egy lehetséges csoportosítását az 1. táblázat tartalmazza.

A készletek létrehozása elsődlegesen valamilyen cél érdekében történik. A helytelen elvek alapján raktárra létrehozott készletek alapvetően „halott pénz” jelentenek. A készletek megfelelő helyen és ütemezhető módon történő megalakítása, gyors hozzáférhetősége és hatékony felhasználása a sikeres védekezési képesség létrehozásának anyagi alapja.

Katonai Logisztika 2022. évi 1-2. szám

A KATASZTRÓFAVÉDELMI KÉSZLETEK CSOPORTOSÍTÁSA

1. számú táblázat

S. sz.	Diszlokációs helyük alapján megkülönböztethető készletek	Jogszabályi meghatározás alapján elkülöníthető készletek
1.	A BM OKF saját rendszerében létrehozott és tárolt készletek, amelyek a napi feladatellátás során kerülnek alkalmazásra, illetve a normál időszakban létrehozott, a katasztrófhelyezeteknél az elsődleges beavatkozáskor felhasználható készletek.	Induló katasztrófavédelmi készlet (Kat. Vhr. 1.§ (10) pont)
2.	A BM OKF saját rendszerén kívüli, az állam és a katasztrófavédelemben részt vevők által létrehozott és tárolt készletek, amelyek az induló készleteken felül jelentenek megerősítő stratégiai tartalék-készleteket, illetve gyártási szolgáltatásokat.	Katasztrófavédelmi központi készlet (Kat. Vhr. 1.§ (23) pont) Létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (Kat. Vhr. 1.§ (27) pont) Védelmi célú tartalékolásra vonatkozó jogszabály szerint létrehozott állami tartalékok (131/2003. rendelet 12. §) valamint lebiztosított készletek (Kat. 68.§ és 1/2016. intézkedés 69. pont)

(Készítette a szerző)

A megfelelő diszlokáció és gazdaságossági elvek figyelembevételével, korszerű raktározási feltételek kialakításával, a készletképzéssel kapcsolatban az alábbi előnyök és célok érhetők el:

- A megfelelő diszlokáció és raktározási feltételek kialakításával alkalmazási és gazdasági hasznosság érhető el.
- A felszabaduló korszerűtlen raktárak rendszerből történő kivonásával csökkenthető a raktárak száma, valamint a raktározás és az infrastruktúra-fenntartás költségei.
- A gyors elérésű egységakományok kialakításával és a korszerűbb raktározási eljárások alkalmazásával a készletek élettartama meghosszabbítható, kevesebb tárolási és készletképzési helyszín szüksége miatt.
- A korszerű informatikai rendszerek alkalmazásával megteremthető a készletek átláthatósága és optimalizálása, valamint növelhető a beszerzések tervezésének és végrehajtásának

hatékonyasága, valamint egyszerűbben tervezhető a szállítás és az esetleges készletátcsoportosítások végrehajtása, akár a saját, akár a lebiztosított szállítók igénybevételével.

- A diszlokációhoz kapcsolódóan az anyagellátás lépcsőzése magába foglalja a bekövetkezett katasztrófaeseményhez szükséges készletek biztosításának folyamatát, igazodóan a felhasználás üteméhez, amely tartalmazza a készlet-utánpótlás folyamatát, illeszkedve a műveleti sorrendhez.

Az anyagi-támogatási folyamat során a katasztrófavédelmi és az állami védelmi célú tartalékkészletek fajtái, jogszabályi fogalma, valamint azok értelmezése az alábbiakban összegezhető.

Induló katasztrófavédelmi készletek

Az induló katasztrófavédelmi készlet jogszabályi meghatározás: „a védelmi célokra felhasználható anyagok és eszközök összessége, amely a szükséges központi készletek megérkezéséig megfelelő mennyiségben és minőségben biztosítja a védekezést”.¹⁴

A szervezetek saját logisztikai rendszerén belüli az induló katasztrófavédelmi készletek képzése (megalakítása) a megyei igazgatóságok és a központi logisztikai szerv, a BM OKF Gazdasági Ellátó Központ (a továbbiakban: BM OKF GEK) által történik. Ezeknek a készleteknek a rendeltetése a napi feladatellátás során, illetve a katasztrófaeseménykor alkalmazandó elsődleges készletek. A megyei igazgatóságok és a BM OKF GEK végzik az induló katasztrófavédelmi készletek tényleges megtervezését és biztosítását. A megyei igazgatóságok a veszélyeztetettségnek megfelelő összetételű indulókészleteiket a szervezet költségvetéséből szerzik be és saját raktáraikban diszlokálják¹⁵.

---

¹⁴ 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 1. § (10) pont

¹⁵ A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság katasztrófavédelmi logisztikai rendszerének működéséről, logisztikai támogatásának tervezéséről és végrehajtásáról szóló 1/2016.(I.4.) intézkedés (a továbbiakban: 1/2016-os intézkedés) 10. pont: „Az Igazgatóságok és a BM OKF GEK a mindenkor rendelkezésre álló, a feladatellátását biztosító anyagi-, technikai készleteinek (a továbbiakban együtt: készletek) megtervezését önállóan végzik a BM OKF által meghatározott központi irányelvek alapján. Az Igazgatóságokon rendelkezésre álló készletek képezik a védekezési célokra elsődlegesen felhasználható anyagok és eszközök összességét, melyek a BM OKF GEK által biztosítandó megerősítő készletek megérkezéséig megfelelő mennyiségben és minőségben biztosítják a védekezést.”

Az indulókészletek részét képezik a BM OKF GEK által biztosított, megyei diszlokációban lévő úgynevezett Országos Rendletetésű Védekezési Készletek is¹⁶.

A katasztrófavédelmi indulókészlet meghatározásában szerepel a központi készlet szösszetétel, amely egy olyan készletcsoportot jelöl, amely készletcsoport az elsődleges beavatkozó szervezetek alapfeladataikhoz szükséges úgynevezett napi felhasználású és alkalmazásba vehető anyagokon felül képeznek pótlólagos erőforrásokat. A készletképzési folyamat másik kiemelt területe a központi készletek megalakítása. A katasztrófavédelmi központi készlet jogszabályi meghatározása: „*a hivatásos katasztrófavédelmi szervek, valamint a polgári védelmi kötelezettség alapján létrehozott polgári védelmi szervezetek alkalmazásához szükséges felszerelések, technikai eszközök és anyagok, melyek beszerzése a központi költségvetésből történik*”.¹⁷

Ezekből a központi készletekből történő ellátásokra a 62/2011-es rendelet V. fejezetében található szabályozást, egyéni védőeszköz és technikai eszközökkel való ellátásra vonatkozóan (62/2011-es rendelet 18. és 19. fejezet). A készletekkel szembeni alapvető követelmény, hogy raktári készletként vagy gyártási kapacitások lekötésével, megfelelő mennyiségben, minőségben folyamatosan rendelkezésre álljanak. A készletek megalakítása központi költségvetési forrásból történik, és nem lehet olyan eleme, amely a védekezés megkezdése után kerül beszerzésre, mert arra nem lehet tervezni a védekezés megindulásakor. A központi készletek közé az alábbiak tartoznak:

- a központi és megyei katasztrófavédelmi szervezetek által igényelt és lebiztosított készletek;
- lekötött gyártási kapacitások révén előállítható készletek, valamint

---

¹⁶ Az Országos Rendletetésű Védekezési Készlet jegyzékének kiadásáról, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság központi raktárrendszerének területi elemeit alkotó raktárak felsorolásáról és azok szakirányításának rendjéről szóló 8/2014. számú BM OKF gazdasági főigazgató-helyettesi intézkedés. Az Országos Rendletetésű Védekezési Készletek mindazon védekezési anyagok és technikai eszközök összessége, melyek elsődlegesen szükségesek a katasztrófák elleni védekezés feladatainak ellátásához. Az ide sorolt és kategorizált készletek sajátosságai, hogy kizárólag a BM OKF GEK számviteli nyilvántartásában szerepelnek, fizikai tárolásuk a katasztrófavédelmi igazgatóságokon, illetve BM OKF GEK raktáraiban valósulnak meg, valamint a folyamatos frissítése és évenkénti felülvizsgálata a BM OKF Gazdasági Főigazgató-helyettesi Szervezet és a BM OKF GEK közös feladata.

¹⁷ 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 1. § (23) pont

- a polgári szolgáltatóknál meglévő készletek¹⁸.

Az induló- és a központi készletek megalakítása után meg kell tervezni azok tényleges diszlokációját a gyors hozzáférés érdekében, valamint az anyagellátás lépcsőzésének és felhasználásának rendszerét, folyamatát. A diszlokációt¹⁹ úgy kell megtervezni, hogy az legyen összhangban a veszélyeztetett területen az elsődleges beavatkozó szervezetek műveleti tevékenységével, valamint feleljen meg a készletelhelyezési igényeknek és követelményeknek.

Létfenntartáshoz szükséges anyagi javak

A végrehajtási kormányrendelet megkülönbözteti az anyagi javak egy speciális körét. Ezek az úgynevezett létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, amely meghatározás a következőket jelenti: „a lakosság alapvető ellátását és életfeltételeit biztosító anyagok, eszközök, rendszerek és készletek összessége, különösen az ivóvíz-, az élelmiszer-, a takarmány-, a gyógyszerkészletek és a haszonállatok”²⁰.

Figyelembe kell venni a katasztrófavédelmi törvény 68. § (1) bekezdésében foglaltakat, amely kimondja:

„Ha a katasztrófavédelem érdeke más módon nem vagy nem megfelelő időben, illetve csak aránytalanul nagy ráfordítással elégíthető ki, szolgáltatás igénybevételével kell biztosítani a polgári védelmi feladatok ellátását, különösen veszélyhelyzetben a védekezéshez szükséges feltételek megteremtését.”

Ebből következik, hogy a készletképzésbe bevonható a nemzetgazdaság bármelyik szereplője, természetesen megfelelő ellentételezés ellenében.

---

¹⁸ A központi és megyei lebiztosítások kérdését a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet esetében az 1/2016. intézkedés IV. fejezet szabályozza.

¹⁹ „A raktárak diszlokációját a veszélyeztetett területek közelében úgy kell végrehajtani, hogy azok jó megközelítése, kapacitása tegye lehetővé az anyagoknak a kárhelyre történő gyors kiszállítását. Egyidejűleg ki kell használni a polgári logisztikai szolgáltatók szolgáltatásait. Ezek ugyanis kiválthatnak jelenleg csak magas ráfordítással megvalósítható raktározási és raktárkezelési feladatokat. Természetesen egy védelmi rendszerhez civil elemek illesztése kockázatokkal jár, melyek elemzését el kell végezni.” – idézet forrása: Dr. Demény Ádám-Horváth Zoltán: Az egységes katasztrófavédelem új logisztikai támogató rendszerének koncepciója. *Katasztrófavédelmi Szemle*, 2012. 19. évfolyam, 2. szám, ISSN 1218-2958, 17. oldal

²⁰ 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 1. § (27) pont

Állami védelmi célú tartalékok készlettypusai

Általánosságban elmondható, hogy a védelmi célú tartalékok megképzése, koordinált végrehajtásának felügyelete állami feladat, amelynek központi állami forrásokból, azok tervezésével és bevonásával, hatékony kormányzati koordinációval, ágazati (az ágazat felügyeletéért felelős) miniszteri vagy ezek felügyelete alatt álló költségvetési szerv felelősségének érvényesülése mellett kell megvalósulnia.

A jelenleg hatályos védelmi célú tartalékolásra vonatkozó 131/2003-as rendelet két meghatározó készletfogalmat különböztet meg: törzskészlet és a védelmi célú hányad.

A törzskészlet a „tartalékok egyes elemeire meghatározott, minimális – állandóan raktáron tartandó mennyiségnek megfelelő – készlet-szint”.²¹ A védelmi célú hányad az „egyes állami tartalékok gazdaságmozgósítási célra készletezett elemeinek összessége”.²²

A két meghatározás alapvetően a nem napi felhasználású tartalékokra vonatkozik, illetve csak ott értelmezhető. Az állami stratégiai célként létrehozott tartalékokra vonatkozó igények kielégítése történhet folyó termelésből a nemzetgazdaság aktuális teljesítőképessége szerint, nemzetgazdasági (állami és nem állami) készletekből és tartalékokból, rögzített ipari („hadiipari”) kapacitásokból, gazdasági anyagi szolgáltatásokból (hatósági határozat alapján, kártalanítás ellenében), valamint importból (131/2003-as rendelet III. fejezet).

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezetnek a felkészülési időszak feladatai között szerepel a katasztrófavédelemmel kapcsolatos, védelmi célú tartalékokra vonatkozó igénytámasztás, a hozzáférés és felhasználás rendjének meghatározása, mivel a beavatkozási műveletek során építenie kell az állami tartalékokon belül a védelmi célú tartalékokra. A hivatásos katasztrófavédelem által igénybe vehető céltartalék-elemek közé sorolhatók az úgynevezett BM állami céltartalékok és az egészségügyi tartalékok:

- A BM Állami Céltartalékok esetén a védelmi tartalékokhoz való hozzáférés, illetve az erre vonatkozó engedélyezés és tényleges szervezési és végrehajtási feladatok első szintje a

---

²¹ 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 2. § q) pont

²² 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 2. § r) pont

gazdasági helyettes államtitkár²³ szintjén található. A BM Állami Céltartalékok²⁴ tárolását a BM OKF GEK végzi.

- Az egészségügyi tartalékok szabályozását az 1/2016. (I. 13.) EMMI rendelet²⁵ tartalmazza, amely szerint a hivatásos katasztrófavédelem igénytámasztóként jelenik meg, és ezáltal lehetősége van a tartalékból a katasztrófaelhárítási feladatok ellátását szolgáló csapategészségügyi többletigények kielégítésére. Ezek a készletek képezik a HUNOR hivatásos nehéz kutatómentő szervezet működtetésével összefüggő egészségügyi komponens megteremtésének bázisát, amelyre vonatkozóan a BM OKF együttműködési megállapodást kötött²⁶.
- A tartalékok közé sorolhatjuk még a volt gazdaságbiztonsági tartalék²⁷ körébe tartozó katasztrófavédelmi célú készleteket, amelyek a végelszámolás alá vont Tartalékgazdálkodási Non-profit Korlátolt Felelősségű Társaságtól került a BM OKF-hez. Az átvett katasztrófavédelmi célú készletek tartalma – a teljesség igénye és mennyiségi adatok nélkül - többek között homokzsákok, sáncszerszámok, védőruházatok, szivattyúk, aggregátorok, sátorzatok, amelyek így bekerültek a hivatásos katasztrófavédelem részéről felhasználható készletek, eszközök közé.

---

²³ 11/2018. (VI. 12.) BM utasítás a Belügyminisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról q) pont

²⁴ A BM Állami Céltartalék készletek – a teljesség igénye és mennyiségi adatok nélkül – tartalmaznak gázálarcokat, védőruhákat, esővédőket, szivattyúkat, aggregátorokat, csónakokat, sátorzatokat.

²⁵ Az Állami Egészségügyi Tartalékkal való gazdálkodás szabályairól szóló 1/2016. (I. 13.) EMMI rendelet

²⁶ Az együttműködési szándéknyilatkozat „próbája” 2017-ben volt, amikor a HUNOR ismételt újraminősítése történt meg az ENSZ INSARAG által. Ekkor az egészségügyi komponenshez szükséges orvostechnikai eszközök és gyógyszerek leigénylése és a gyakorlat idejére történő biztosításának legyakorlása is megtörtént.

²⁷ A 2015-ben a tulajdonosi jogokat gyakorló Földművelésügyi Minisztérium kezdeményezésére végelszámolás alá került a Tartalékgazdálkodási Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság. A Kormány a 336/2015. (XI.10) Korm. rendeletben hatályon kívül helyezte – a TIG felszámolásával párhuzamosan – a Gazdaságbiztonsági Tartalékról szóló 84/1994. (V. 27.) Korm. rendeletet, valamint a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásának szabályozásáról szóló 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 12. § (3) bekezdés a), valamint a 12. § (4) bekezdés a) pontjait. Ezzel az úgynevezett gazdaságbiztonsági tartalék kikerült a védelmi célú tartalékok közül, és döntés született a TIG-nél tárolt készletek értékesítéséről. A katasztrófavédelmi célú készleteket a BM OKF kezdeményezésére nem értékesítették, hanem a BM OKF-hez kerültek fizikai megőrzésre.

Készletek létrehozásának kiegészítése lebiztosításokkal

A készletképzés speciális formája az úgynevezett lebiztosítások végrehajtása. Feltehetjük a következő kérdéseket: A gazdasági szükségyszerűség indokolja ezt? Mennyire valós ez az igénybiztosítási forma?

A lebiztosítás egyfajta költségvetés-kímélő, a jövőbeli alkalmazásra vonatkozó igénybiztosítási forma, mely esetén a „jelenben” kell az igényeket megtervezni és megadni, amelyeket folyamatosan felül kell vizsgálni és igazítani a tényleges műveleti képességekhez.

A lebiztosítások egyik típusa az anyagi szolgáltatási kötelezettség, amely hatósági határozat alapján kerül végrehajtásra. A szolgáltatások igénybevételének elrendelői, mint igénybevételi hatósági személyek, lehetnek az ágazatokat irányító miniszterek, a megyei, fővárosi védelmi bizottságok elnökei, valamint a polgármesterek, illetve a katonai közigazgatási területi szerv vezetője. Végrehajtási oldalról ez leegyszerűsítve a következőket jelenti: békeidőszakban a felkészülési időben történik az igénybevételre történő kijelölés, a „lebiztosításra jelölés”, majd a különleges jogrendi, illetve egyes esetekben a jogrendtől független, különleges műveletek végrehajtásakor a tényleges igénybevétel. A Kat. a teljes nemzetgazdaságot, illetve a társadalom valamennyi természetes, és jogi személyét beemeli a katasztrófák elleni védekezés úgynevezett résztvevői közé, így a lebiztosítások végrehajtásába viszonylag nagy számban, széles termék- és szolgáltatásválasztékba lehet bevonni ezeket a szereplőket.

Túl az úgynevezett hatósági határozat alapján végrehajtott anyagi szolgáltatási kötelezettségen, a BM OKF 1/2016-os intézkedése is lehetővé teszi a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet részére az úgynevezett, a polgári jogviszony alapján szerződésben történő készlet- és szolgáltatásbiztosítás lehetőségét, és ezzel kapcsolatban az alábbiakat rögzíti: *„a védekezési feladatokba bevonható közreműködők alkalmazási feltételeinek biztosítására előzetes tervek, lebiztosítások, keretszerződések, együttműködési megállapodások alapján a beavatkozást megelőzően intézkedni kell.”*²⁸

A lebiztosítások rendszerét a hivatásos katasztrófavédelem decentralizált szabályozás alapján hajtja végre. Ez lényegében a megyei igazgatóság és a BM OKF GEK vonatkozásában azt jelenti, hogy

---

²⁸ 1/2016-os intézkedés 69. pontja.

részükre az 1/2016-os intézkedés szerződéses lehetőséget biztosít meghatározott típusú anyagok, készletek és szolgáltatások lekötésére, polgári jogviszony alapján.

Az 1/2016-os intézkedés alapján végrehajtható lebiztosításokat az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:

1. A BM OKF GEK²⁹ felelősségi körébe tartozó, úgynevezett országos lebiztosítások, amelynek részei:
  - gyártási lebiztosítások, elsősorban azonnali előállítású védekezési készletek gyártását végző termelőüzemek bevonásával;
  - a BM OKF által meghatározott mennyiségű védekezési anyag-, illetve termék-lebiztosítások, valamint
  - az egyéb közreműködőkkel kötött egyedi megállapodások megkötése a katasztrófavédelmi logisztikai képességek elérése érdekében.
2. A megyei igazgatóságok felelősségi körébe utalt úgynevezett megyei lebiztosítások, amelyek az alábbiak lehetnek:
  - humán ellátási szolgáltatások:
    - élelmezés-lebiztosítás;
    - ivóvíz-lebiztosítás;
    - befogadóhely- lebiztosítás;
    - melegítő- és főzőkonyha-kapacitás lebiztosítása;
    - mosodai szolgáltatás.
  - szakanyag lebiztosítások:
    - építőanyagok és árvízvédelmi célú homok lebiztosítása;
    - gyógyszerek, fertőtlenítők lebiztosítása a BM OKF illetékes Területi Egészségügyi, Pszichológiai, Munkabiztonsági Ellátó Központjai bevonásával.
  - szállítási és technikai szolgáltatások lebiztosítása:
    - személyszállítási szolgáltatások lebiztosítása, elsődlegesen a helyi közösségi közlekedési szolgáltatók bevonásával;

---

²⁹ 1/2016-os intézkedés 62. pontja alapján: „A BM OKF GEK lebiztosítási felelőssége nem terjed ki a központi polgári védelmi szervezetekkel kötött megállapodásokra, szerződésekre, melyek megkötése a BM OKF Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség hatáskörébe tartozik.”

- teherszállítási szolgáltatások;
- földmunkagépek, erőgépek lebiztosítása.

A lebiztosítás valós alapját a nemzetgazdaság teljes erőforrás-rendszere tudja jelenteni, feltéve, ha a képességekhez igazodó, megfelelő mennyiségű és minőségű lebiztosítást rendelünk a beavatkozóknál rendelkezésre álló indulókészletek mellé. A megfelelőségen túl a hozzáférhetőség és a reprodukció is kiemelt fontosságú, tehát a készletképzés valós igénye alapján, a tényleges gazdasági szereplők által biztosítható kapacitásokra épít.

A védelmi célú tartalékolás jövőbeli szerepe a változó jogszabályi környezetben

A COVID-19 válság rámutatott a világgazdaság és a nemzetgazdaságok gazdasági sebezhetőségére, illetve szükségessé tették a védelem és a biztonság bizonyos szintű újragondolását. Az Országgyűlés 2021-ben elfogadta a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvényt (a továbbiakban: Vbö. tv.), amely átfogó módon kíván egyfajta keretszabályozást jelenteni a képességek alkalmazásához, a felkészülés és a védekezés összehangolásához.

A Vbö. tv.-ben és annak indoklásában leírtak a védelmi célú tartalékolással összefüggésben több, a jövőbe mutató – még további jogszabályokban pontosítandó – szabályozási elemet tartalmaznak. Az új jogszabály egyesíti a Hvt. és a Kat. polgári védelmi szabályozását a polgári védelem és a gazdasági anyagi szolgáltatási kötelezettsége tekintetében. A polgári védelemre vonatkozó egyéb szabályozókban meglévő, például a készletekre vonatkozó szabályozókat ebből az egyesítésből következően is - véleményem szerint - felül kell vizsgálni. A gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség szabályozása megerősíti azt az elvet, hogy amennyiben *„a szükséges erőforrások biztosítására állami forrásból nincs mód és azok biztosítása más – például közbeszerzési – úton nem biztosítható az érintett védelmi és biztonsági feladatellátás tekintetében³⁰”*, úgy az anyagi szolgáltatási kötelezettség alkalmazása indokolt és szükséges.

---

³⁰ A Vbö. tv. indoklás 72. oldal (Indoklások tára 137. szám <https://njt.hu/jogszabaly/2021-93-K0-00> (letöltés: 2022.03.17.)

Tervezés

A nemzetgazdaság védelmi és biztonsági célú felkészítésével, illetve a tartalékolással kapcsolatban a Vbö. tv. a következő megállapításokat rögzíti: A tervezési feladatokat a Kormány irányítja, a belgazdaságért felelős miniszter koordinációjával. A feladat azonban összegaztati felelősséggként jelenik meg, együttműködve a nemzetgazdaság szereplőivel³¹. A tervezés alapját a Védelemgazdasági Alapterv intézménye képezi, a Védelemgazdasági Alapterv alapján kidolgozandó szervezeti szintű védelemgazdasági tervek készítésére irányuló kötelezettség mellett³². Az állam által előírt tartalékolás szabályozásában megjelenik az „aránytalan terhet nem jelenthet a tartalékolás” elve, illetve a felelős költségvetésre vonatkozó alaptörvényi elvre figyelemmel az állami forrásokkal való takarékoság elve, elkerülendő a tartalékok megképzésével járó túlzott állami ráfordításokat³³ és az államadóssági szabályra történő túlzott megterhelés előtérbe kerülését³⁴.

Tartalékok létrehozása

A tartalékolás szabályaira a Vbö. tv. 26-28.§ tartalmaz szabályozást. A szabályozás a védelmi és biztonsági célú tartalékolás kereteit határozza meg, elvként rögzítve, hogy a tartalékolással járó terhek mérséklése és a megtérülés szempontjai is fontosak, vagyis a megtérülés, a gazdaságosság szempontja is megjelenik elvárásként³⁵. Megtartja a szabályozás az ágazati tartalékolás rendszerét, valamint megmarad az állami célú tartalékolás és a nemzetgazdaság szereplői számára előírható kötelezettsége kettőssége.

A Vbö. tv pontosítja a jelenleg hatályos 131/2003-as rendelet 12.§ (2) bekezdésében meghatározott tartalék elemek, termékek, eszközök felsorolását az alábbiak szerint:

- a) *„ipari alapanyagok, késztermékek, eszközök;*
- b) *haditechnikai, hadfelszerelési, fegyverzeti és kettős rendeltetésű eszközök,*
- c) *közlekedési eszközök;*
- d) **elektronikus** *hírközlési és informatikai eszközök;*

---

³¹ Vbö.tv. 23-24.§

³² Vbö.tv. 25.§

³³ Vbö.tv. 28.§ (2)-(3) bekezdés

³⁴ Magyarország Alaptörvénye 36. cikk (4) és (5) bekezdés

³⁵ Vbö.tv. 26.§ (2) bekezdés

- e) mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek, **ideértve a lakosság ivóvízellátásához szükséges eszközöket és készleteket is;**
- f) egészségügyi és gyógyszeripari termékek, gyógyászati eszközök;
- g) energetikai eszközök és készletek és elektronikus hírközlő hálózati kapacitások³⁶;
- h) vízügyi és árvízvédelmi termékek;
- i) pénzeszközök;
- j) **az a) - i) pont alá nem tartozó létfontosságú rendszerelemek által nyújtott, a társadalom alapvető szükségleteit kielégítő szolgáltatások**.³⁷

A tervezési és a tartalékok létrehozása pontokhoz kapcsolódóan jegyzem meg, hogy már az első cikkemben is hangsúlyosan megjelent a tartalékolt javak elavulása, felhasználhatósági idejének lejárata miatt hasznosulás nélküli elavulásának kérdése, amely a Vbö. tv. szándéka szerint nem állhat elő. Megjelenik a tartalékok lejárát előtti más állami célra történő felhasználásának, illetve az értékesítésének lehetősége³⁸ és ebből következő folyamatos pótlása, illetve a létfontosságú rendszerek üzemeltetői felé nyújtandó pénzbeli állami támogatás elsőbbsége³⁹.

A védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve szerepének erősítése a védelmi igazgatás rendszerében

A Vbö. tv.-ben egy fontos intézmény is megjelenik. A Vbö. tv. 52.§ meghatározza a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervének feladat- és hatáskörét, mely koordinálja a felkészülés rendszerét és az ott jelentkező feladatokat, tehát az ágazati és az összegazati szintű, többek között a katasztrófavédelmi célú, illetve a polgári védelmi feladatokkal összefüggésben megjelenő logisztika képesség létrehozási tevékenységet. Ezzel gyakorlatilag a jelenleg hatályos védelmi igazgatási rendszer kerül újrászabályozásra, illetve működési oldalról újrarendelésre.

---

³⁶ Megjegyzem, az energetikai eszközök nem foglalják magukban az atomenergiáról szóló törvény szerinti nukleáris üzemanyagot.

³⁷ Vbö.tv. 27.§ (1) bekezdés (vastag betűvel szedem a pontosított szöveget, amely eltér a hatályos szabályozástól)

³⁸ Vbö.tv. 27.§ (3) bekezdés

³⁹ Vbö.tv. 27.§ (4) bekezdés

Ezzel meg tud valósulni egy ágazatok feletti központi menedzsment-funkció, nevesítve a Miniszterelnökség környezetében. Megmaradnak az ágazati operatív irányítást végrehajtó törzsszintű elemek is, de a logisztika részét képező, és a felkészülési időszakban végrehajtandó feladatok nagyobb koordináltság melletti végrehajtása eredményesebben tud majd a jövőben megvalósulni, a mostani védelmi igazgatási rendszer korszerűsítésével, átalakításával.

Végezetül, a Vbö. tv. felhatalmazza a kormányt, hogy

- a nemzetgazdaság védelmi és biztonsági célú felkészítése, a gazdaságmozgósítás és az annak keretében bevezethető intézkedések részletes szabályait;
- a védelmi és biztonsági tartalékolással összefüggő részletes szabályokat, a műszaki szabályokat, valamint a
- fegyveres és rendvédelmi szervek részére előírható ellátások, valamint kapcsolódóan a termék és szolgáltatások átadás-átvételi és ellentételezési szabályait

önálló rendeletben⁴⁰ szabályozza, amely maga után vonja a jelenleg hatályos 131/2003-as rendelet módosítását is.

A szabályozások újragondolásával, illetve a jogszabályok újraalkotásával lehetőség nyílhat arra, hogy a 2014-ben megkezdett, a gazdaságbiztonsággal összefüggésben jogszabály-tervezet szinten elkészült szabályozó részeiben megjelenjen és végre egységes szabályozás alapját képezze a védelmi célú tervezés, tartalékolás egységes rendszerével kapcsolatban.

Összefoglalás

Jelen cikkemben – a Katonai Logisztika folyóiratban megjelent „*A védelmi tartalékolás története, jogszabályi alapjai, a tartalékok típusai és rendeltetése*” című cikkemben tárgyalt készletezési témakör folytatásaként bemutattam a katasztrófavédelmi célú tartalékolás és készletezés jelenlegi rendszerét, a katasztrófavédelmi készletek típusait, bemutatom az induló- és központi készletek katasztrófavédelmi szempontú tervezésének és alkalmazásba vételének sajátosságait.

---

⁴⁰ Vbö.tv 82.§ (2-5) bekezdés

Cikkemben foglalkoztam a 2023. július 1-vel hatályba lépő Vbö. tv. tartalékolással kapcsolatos szabályozásával és a védelmi igazgatás rendszerét korszerűsítendő új védelmi és biztonsági igazgatás központi szerv szerepével. Áttekintettem ehhez kapcsolódóan a tervezés, a tartalékok létrehozása, a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerv szabályozását.

Cikkemben megállapítottam, hogy a készletképzési és az anyagi támogatás folyamatában a felkészülési időszaknak kiemelt szerepe van. Megállapítottam, hogy az elsődleges képesség révén teremthető meg az anyagi háttér a műveletek végrehajtásához már a felkészülési időszakban. Az anyagi biztosítás révén kerülnek megalakításra az úgynevezett induló- és a központi készletek, valamint a tartalékok. Külön alfejezetben vizsgáltam a védekezési tartalékok és a lebiztosítás sajátosságait. Áttekintettem a tartalékok típusait, és külön foglalkoztam az úgynevezett egészségügyi tartalékokkal. Megállapítottam, hogy a készletképzés folyamatában kiemelt szerepe van a védekezésben résztvevők együttműködésének, a feladatok koordinált végrehajtásának, amelyet már a felkészülés időszakában tervezni kell.

A lebiztosítások révén teremthető meg egy folyamatos, a tényleges és változó igényekhez igazodó képességbiztosítást lehetővé tevő készlet- és szolgáltatástömeg. A beavatkozó szervezetek indulókészletei, valamint képességei megalakításakor jelentkező hibás tervezés és a rosszul megalakított és letárolt készletek révén kialakuló inkurrens készletek, illetve elavult, igénybe nem vehető lebiztosítások jelentik a műveleti tervekhez igazodó működő logisztika illúzióját.

Felhasznált irodalom

1. Tóth Rudolf-Horváth Zoltán: A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében, Polgári Védelmi Szemle 2009. 1. szám; ISSN 1788-2168
2. Horváth Zoltán: Az ellátási lánc újszerű értelmezése a katasztrófa-elhárítási logisztikában, Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdasági és Jogtudományi Alosztálya, Logisztikai Osztályközi Állandó Bizottság, Logisztika a felsőfokú képzésben és a PhD felkészítésben III. Kiadvány 2013, ISBN 978-963-08-5898-4, 97-111. oldal
3. Szegedi Zoltán - Prezenszki József: Logisztikai menedzsment, 2003. Kossuth kiadó, ISBN 97896309-8877-3

4. Horváth Zoltán: A katasztrófavédelmi logisztikai tervezési rendszer a stratégiai tervezés része, Műszaki Katonai Közöny XXVIII. évfolyam, 4. szám, 123-146.oldal, ISSN 2063-4986 (Online)
5. Horváth Zoltán: A védelmi tartalékolás története, jogszabályi alapjai, a tartalékok típusai és rendeltetése I. rész, Katonai Logisztika 2020. évi 1-2 szám 284-318.o, e-ISSN 1789-6398, ISSN 1588-4228
6. Horváth Zoltán (2009): A hazai katasztrófavédelmi logisztikai támogatás újszerű értelmezése. Polgári Védelmi Szemle, 2009/2. szám.

Jogszabályok

1. A Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény
2. 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
3. 2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról
4. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet
5. Az Országos Rendeltetésű Védekezési Készlet jegyzékének kiadásáról, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság központi raktárrendszerének területi elemeit alkotó raktárak felsorolásáról és azok szakirányításának rendjéről szóló 8/2014. számú BM OKF gazdasági főigazgató-helyettesi intézkedés
6. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság katasztrófavédelmi logisztikai rendszerének működéséről, logisztikai támogatásának tervezéséről és végrehajtásáról szóló 1/2016.(I.04.) számú BM OKF főigazgatói intézkedés
7. 11/2018. (VI. 12.) BM utasítás a Belügyminisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról
8. 1744/2015. (X. 13.) Korm. határozat a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek gazdaságbiztonsági készletezéséről
9. 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásának szabályozásáról